

Ülevaade kontseptsioonikavandi väljatöötamise protsessist

Vastavalt ülikooliseadusele viib Eesti Kõrg- ja Kutsehariduse Kvaliteediagentuur (EKKA) kõigi Eesti kõrgkoolide institutsionaalset akrediteerimist läbi vähemalt kord seitsme aasta jooksul. 2017. aastal saab läbi esimene akrediteerimiste ring ning enne uue perioodi käivitamist on vajalik hinnata seni rakendatud lähenemisviisi toimivust ja asjakohasust ning kavandada vajadusel muudatused.

Institutsionaalset akrediteerimist ei ole mõistlik vaadelda lahus kogu kõrghariduse kvaliteedihindamise süsteemist. Seetõttu on vajalik esmalt analüüsida kogu süsteemi toimivust ja mõjusust ning kavandada arenguid pikemas perspektiivis.

Kõrghariduse kvaliteedihindamise süsteemi uuendustepanekute ning institutsionaalse akrediteerimise järgmise tsükli põhimõtete ja korra väljatöötamiseks moodustas EKKA **arendustöörühma**, millesse delegeerisid oma esindajad kõrghariduse kvaliteedihindamise peamiste huvipoolte (kõrgkoolid, üliõpilaskond, tööandjad, HTM, EKKA) esindajad:

Ülle Ernits, Tallinna Tervishoiu Kõrgkool (Rakenduskõrgkoolide Rektorate Nõukogu)

Britt Järvet, Tallinna Ülikooli üliõpilane, EÜL volikogu liige (EÜL)

Paavo Kaimre, Eesti Maaülikooli õppeprorektor (Rektorate Nõukogu)

Volli Kalm, Tartu Ülikooli rektor (Rektorate Nõukogu)

Tiit Kerem, AS Telora-E, Ehituskonsultatsiooniettevõtete Liit (Eesti Tööandjate Keskkliit)

Liia Lauri, EKKA, arendustöörühma sekretär

Heli Mattisen, EKKA

Maarja Murumägi, Estonian Business School

Margus Pärtlas, Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia akadeemiline prorektor (Rektorate Nõukogu)

Katri Raik, Sisekaitseakadeemia rektor (Rakenduskõrgkoolide rektorate nõukogu)

Siret Rutiku, Eesti Teadusagentuur

Kadi Steinberg, AS Eesti Energia (Eesti Tööandjate Keskkliit).

Eneken Titov, Eesti Ettevõtluskõrgkool Mainor (Rakenduskõrgkoolide Rektorate Nõukogu)

Maiki Udam, EKKA

Sigrid Vaher, Haridus- ja Teadusministeerium

Mariliis Vaht, Tartu Ülikooli üliõpilane, EÜL volikogu liige (EÜL)

Töörühma ettepanekud on üksiti sisend kõrgharidusseadustiku kaasajastamise, mis on kavas lõpule viia 2019. aastal. Erinevate lahenduste kaalumisel tuleb muuhulgas arvestada Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardite ja suunistega, mis on aluseks Eesti kõrghariduse rahvusvahelisele tunnustamisele.

Arendustöörühma ülesanded:

- 1) EKKA poolt välja pakutud välise kvaliteedikindlustuse süsteemi lahendusalternatiivide kaalumise ja valikute mõju kaardistamine;
- 2) Välise kvaliteedikindlustuse süsteemi kaasajastamise kontseptsiooni kooskõlastamine ning selle suunamine kõrgharidusseadustiku juhtrühmale edasisteks arendusteks;
- 3) Institutsionaalse akrediteerimise uue perioodi põhimõtete ja korra eelnõu arutelu ning ettepanekud muudatusteks ja täiendusteks;
- 4) Institutsionaalse akrediteerimise põhimõtete ja korra kooskõlastamine enne selle saatmist laiemale aruteluringile.

Ajakava ja senised tegevused:

Jaanuar   Kehtiva kvaliteedihindamise süsteemi analüüs, probleemid ja lahendusvariandid:
arutelu institutsionaalse akrediteerimise arendustöörühmas toimus 17.01.2017.

Veebruar	EKKA töötab välja uue kõrghariduse kvaliteedihindamise kontseptsiooni kavandi lähtuvalt töörühmas enim toetust saanud variandist. Kontseptsioonikavand saadeti 7.03.2017 töörühmale tutvumiseks.
Märts	Uue kvaliteedihindamise kontseptsiooni arutelu institutsionaalse akrediteerimise arendustöörühmas toimus 14.03.2017. EKKA täiendas kontseptsioonikavandit, saatis töörühmale ülevaatamiseks.
Aprill	EKKA viis töörühma tagasiside põhjal sisse väiksemaid muudatusi ning saatis lõpliku versiooni koos tagasiside kokkuvõttega töörühmale teadmiseks. Muudatustega kontseptsioonikavand saadetakse kõrgharidusseadustiku alatöörühmadele.
Mai	Institutsionaalse akrediteerimise uue perioodi põhimõtete ja korra arutelu töörühmas.
Juuni	Institutsionaalse akrediteerimise uue perioodi põhimõtete ja korra arutelu EKKA kõrghariduse hindamiskoogus, suunamine aruteluringile.
August	Kokkuvõtte aruteluringi tagasisidest, vajadusel muudatuste kooskõlastamine arendustöörühmaga.
Oktoober	Uue perioodi institutsionaalse akrediteerimise tingimuste ja korra kinnitamine EKKA kõrghariduse hindamiskoogus.

Muudatusettepanekud lühidalt:

1. Peamine kõrghariduse kvaliteedihindamise meetod on alates 2020 **institutsionaalne akrediteerimine**, mille raames hinnatakse muuhulgas sisemise kvaliteedikindlustuse süsteemi toimimist. Süsteemi efektiivsust hinnatakse valimipõhiselt (2-3 õppekavade kimpu või õppekavagrupperi).
2. **Õppekavagrupperi kvaliteedihindamine** selle praegusel kujul (kõik õppekavagrupperid ja õpped vähemalt kord 7 aasta jooksul) **ei jätku**. Jätkutegevustena kavandatakse **temaatilisi hindamisi**, mille eesmärk on toetada arenguid seniste hindamistulemuste põhjal ilmnunud süsteemiülestes parendusvaldkondades.

KÕRGHARIDUSE KVALITEEDIHINDAMISE KONTSEPTSIOON 2020

Sisuülevaade

KÕRGHARIDUSE KVALITEEDIHINDAMISE KONTSEPTSIOON 2020.....	3
1. Kõrghariduse kvaliteedihindamise põhimõtted Euroopas ja rakendumine Eestis.....	4
Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardid ja suunised	4
Kõrghariduse kvaliteedihindamise süsteem Eestis	4
2. Kehtiva kvaliteedihindamise süsteemi tugevused ja nõrkused	5
3. Kõrghariduse kvaliteedihindamine 2020.....	7
Institutsionaalne akrediteerimine	Error! Bookmark not defined.
Temaatilised hindamised.....	16
4. Kvaliteedihindamine sisenemisel kõrgharidussüsteemi	17
Uue kõrgkooli asutamine	17
Kvaliteedihindamine uue õppekavagrupi avamisel juba tegutsevas kõrgkoolis.....	17
5. Üleminek seniselt kvaliteedihindamise süsteemilt uuele	17
6. Perioodiline järelvalve statistika ja tulemusnäitajate põhjal	18
Lisa 1 Kvaliteedihindamise tulemused 2011-2016.....	19
Eesti kõrghariduse peamised tugevused ja kitsaskohad seniste hindamistulemuste põhjal	20
Lisa 2 Kõrgkoolide tagasiside senistele hindamistele ning ettepanekud arendusteks	22

1. Kõrghariduse kvaliteedihindamise põhimõtted Euroopas ja rakendumine Eestis

Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardid ja suunised

(EKKSS, levinud ka ingliskeelne lühend ESG)

EKKSS kujutab endast riikidevahelist kokkulepet kõrghariduse kvaliteedile esitatavate nõuete osas. Selle kokkuleppe sisu on välja töötanud ja kooskõlastanud ülikoolide ja rakenduskõrgkoolide, üliõpilaste ja tööandjate ning kvaliteediagentuuride esindusorganisatsioonid ning kiitnud heaks kõrghariduse eest vastutavad ministrid 14.–15. mail 2015 Jerevanis toimunud konverentsil. Sisuliselt on tegu 2005. aastal jõustunud dokumendi edasiarendusega.

Euroopa kõrgharidusruumi kvaliteedikindlustuse standardite ja suuniste peamine eesmärk on anda panus õppimise ja õpetamise kvaliteedi kindlustamise ühisesse mõistmisse piirideülel ja kõigis huvirühmades¹. Neil on olnud ja on edaspidi tähtis osa riiklike ja kõrgkoolide kvaliteedikindlustuse süsteemide väljatöötamisel Euroopa kõrgharidusruumis ning piiriüleles koostöös.

Kvaliteedikindlustus, eelkõige väline kvaliteedikindlustus, **annab Euroopa kõrgharidussüsteemidele võimaluse tõendada kvaliteeti ja suurendada läbipaistvust, aidates niiviisi kasvatada vastastikust usaldust ning pakutavate kvalifikatsioonide, õppekavade ja muu tegevuse paremat tunnustamist.**

EKKSS lähtub järgmisest neljast kvaliteedikindlustuse põhimõttest Euroopa kõrgharidusruumis:

- esmane vastutus haridusteenuse kvaliteedi ja selle kindlustamise eest on kõrgkoolil;
- kvaliteedikindlustus arvestab kõrgharidussüsteemide, kõrgkoolide, õppekavade ja üliõpilaste mitmekesisusega;
- kvaliteedikindlustus toetab kvaliteedikultuuri arendamist;
- kvaliteedikindlustus arvestab üliõpilaste, kõigi teiste huvirühmade ning ühiskonna vajaduste ja ootustega.

EKKSS täistekstiga on võimalik tutvuda [siin](#).

Kõrgkoolid ja kvaliteediagentuurid kasutavad EKKSSi kõrghariduse sisemise ja välise kvaliteedikindlustuse süsteemide viitedokumendina. Seda dokumenti kasutab ka Euroopa Kvaliteediagentuuride Register (EQAR), mis vastutab registri eest, kuhu kuuluvad kvaliteediagentuurid, kelle tegevus vastab EKKSSile. EKKA kuulub EQAR-isse alates 2013. aastast. Pärast EKKSS uuendatud versiooni vastuvõtmist on sisse viidud mõningaid muudatusi ka EKKA regulatsioonidesse, eelkõige seoses uues EKKSS-i (aga ka Eesti elukestva õppe strateegia) õppija- ja õppimiskeskse lähenemisviisiga.

Kõrghariduse kvaliteedihindamise süsteem Eestis

Alates 2012. aastast saavad Eestis kõrgharidust pakkuda ainult õppe kvaliteedi hindamise läbinud kõrgkoolid. Kõrgharidustaseme õpet saab Eestis läbi viia üksnes juhul, kui Vabariigi Valitsus on andnud selleks nn koolitusloa – õiguse nimetatud õppekavagrupis ja õppes (bakalaureuse-, rakenduskõrgharidus-, magistri-, integreeritud ja doktoriõpe) õpet läbi viia. Selle kaasneb õigus anda riiklikke lõpudokumente. Õppe läbiviimise õiguse andmise aluseks on eksperthinnang, mille Haridus-

¹ Juhul, kui ei ole märgitud teisiti, mõistetakse käesolevas dokumendis huvirühmade all kõiki kõrgkooli tegevuses osalejaid, sealhulgas töötajaid ja üliõpilasi ja ka väliseid huvipooli nagu näiteks tööandjad ja kõrgkooli välised partnerid.

ja Teadusministeerium tellib EKKA-lt. Kõrgkoolid, mis on saanud õppe läbiviimise õiguse, peavad vähemalt kord 7 aasta jooksul läbima

- [Institutsionaalse akrediteerimise](#) - välishindamine, mille käigus hinnatakse kõrgkooli juhtimise, töökorralduse ning õppe- ja teadustegevuse ning õppe- ja uurimiskeskonna vastavust õigusaktidele, kõrgkooli eesmärkidele ja arengukavale. Samuti peab igas õppekavagrupis toimuma vähemalt kord 7 aasta jooksul
- [Õppekavagrupi kvaliteedi hindamine](#) - välishindamine, mille käigus hinnatakse õppekavade ning nende alusel toimuva õppe ja õppealase arendustegevuse vastavust õigusaktidele, riigisisestele ja rahvusvahelistele standarditele ja arengusuundadele eesmärgiga anda soovitusi õppe kvaliteedi parandamiseks.

Kuni 2009. aastani akrediteerisid rahvusvahelised ekspertkomisjonid kõiki kõrgkoolide õppekavu. Üleminekuks vanalt õppekavade akrediteerimise süsteemilt uuele toetavale hindamisele viidi aastatel 2009-2011 läbi kõikide õppeasutuste õppekavagruppide hindamine ehk nn üleminekuhindamine. Üleminekuhindamise tulemuseks on kas õppe läbiviimise õiguse andmine või kohustus õppe läbiviimine lõpetada. Üleminekuhindamisel tähtsajalise õppe läbiviimise õiguse saanud õppekavagruppides toimuvad [kordushindamised](#) kuni 2017. aastani.

Kõrvuti institutsionaalse akrediteerimise ning õppekavagrupi kvaliteedi hindamisega viib Eesti Teadusagentuur vastavalt Teadus- ja arendustegevuse korralduse seadusele läbi ka [teadusvaldkondade korralist evalveerimist ja sihtevalveerimist](#). Korralise evalveerimise positiivne tulemus annab teadus- ja arendusasutusele õiguse konkureerida riiklikele teadusrahadele ning ülikoolile õiguse pakkuda doktoriõpet. Ülikooli staatus on vaid nendel kõrgkoolidel, kes pakuvad õpet kolmel kõrghariduse astmel.

2. Kehtiva kvaliteedihindamise süsteemi tugevused ja nõrkused

Kehtiva kvaliteedihindamise süsteemi mõju ei ole võimalik hetkel tõenduspõhiselt hinnata, sest ühegi kõrghariduse kvaliteedihindamise lõikes ei ole kõigil kõrgkoolidel esimene tsükkel läbitud. Institutsionaalne akrediteerimine on siiski pigem lõpusirgel, jäänud on EKA ning kaks väikest erarakenduskõrgkooli. Õppekavagruppide kvaliteedi hindamine on aga alles poole peal ning lõplike järelduste tegemisel tuleb olla pigem ettevaatlik.

Teaduse evalveerimise poole pealt on erandiks korraline evalveerimine, kuna see toimub vastavalt teadus- ja arendustegevuse korralduse seadusele ühe poolaasta jooksul kõikides teadusvaldkondades (kõiki valdkondi hindab 16-liikmeline komisjoni, teadus- ja arendusasutuste külastused toimuvad ühe nädala jooksul). Korralise evalveerimisega enim ühisosa omav doktoriõppe hindamine toimub käesoleva ja järgmise aasta jooksul.

Vaatamata eeltoodule on siiski võimalik erinevate osapoolte (kõrgkoolide juhtkonnad, õppejõud, üliõpilased; hindamiskomisjonid, sh tööandjate esindajad) hinnangute ning läbiviidud analüüside põhjal teha esmane kokkuvõtte kehtiva süsteemi tugevustest ja nõrkustest, võimalustest ja riskidest. Alljärgnev tabel sisaldab hinnanguid regulaarselt toimuvatele hindamistele – institutsionaalne akrediteerimine, õppekavagrupi kvaliteedi hindamine, korraline evalveerimine. Selguse mõttes ei

sisaldu siin hindamisi kõrgharidussüsteemi sisenemisel (uue kõrgkooli asutamine, õppe läbiviimise õiguse taotlemine õppekavagrupis).

TUGEVUSED	NÕRKUSED
<ul style="list-style-type: none"> • Kõrghariduse kvaliteedihindamise süsteem võimaldab anda tagasisidet nii kõrgkooli kui terviku (sh põhiprotsesside) juhtimisele ja toimimisele (IA) kui õppekavade arendamisele ja õppetegevuse läbiviimisele nõ rohujuure tasandil ehk siis strateegiliste eesmärkide ja põhimõtete rakendamisele akadeemilistes üksustes (ÕKH). • Eneseanalüüs institutsiooni tasandil on kasulik, aitab juhtimissüsteemi korrastada, sunnib regulaarselt andmeid koguma ja neid analüüsima ning saab anda sisendi ka arengukava täitmise analüüsi ja uue kavandamise. • Institutsionaalne akrediteerimine on kasulik juhtimisinstrument, mis on toeks vajalike (kohati ka ebapopulaarsete) muudatuste elluviimisel. Objektivne välispilk on kasulik ka juhul, kui kinnitab üle, et kõrgkool teeb õigeid asju õigesti. • Õppekavagrupi kvaliteedi hindamisel on selgelt arendussoovitustele orienteeritud iseloom – enamik kõrgkoolide eneseanalüüsi on avameelselt kriitilised; ekspertidel on võimalus anda arendussoovitusi, ilma et need tooksid kaasa sanktsioone kõrgkooli suunal. • Teaduse korralisel evalveerimisel on mõju kogu kõrgharidussüsteemi toimimisele, kuivõrd selle positiivne tulemus annab kõrgkoolile ligipääsu riiklikule teadusrahastusele ning doktoriõppe avamisele. • Tööandjate huvi nii osalemise vastu komisjonides kui tulemuste vastu valdkondades, kus on tööturul selge referents olemas (meditsiin, IT, lennundus, õpetajakoolitus jm). 	<ul style="list-style-type: none"> • Periooditi on hindamiste maht kõrgkooli jaoks väga suur ning erinevaid hindamisi liiga palju. Näiteks 2018 on suuremates ülikoolides korraga nii korraline evalveerimine, doktoriõppe hindamine ja ka mitme õppekavagrupi hindamine. • Institutsionaalsel akrediteerimisel on eneseanalüüsiga seotud peamiselt juhtimistasand ja keskstruktuurid, akadeemilise üksuse tasandi juhtimine on jäänud tähelepanu alt välja, ülikooli tasandi otsuste rakendamine kesktasandil ei leia käsitlemist. • Institutsionaalse akrediteerimise teine valdkond – õppetegevus – kattub väiksemate kõrgkoolide puhul õppekavagruppide kvaliteedi hindamisega. • Õppekavagrupi kvaliteedi hindamine on väga töömahukas nii kõrgkooli kui hindamiskomisjoni jaoks ning selle tajutud kasutegur õppejõudude jaoks on kohati väike. • Väiksemate kõrgkoolide puhul on üldosa ja õppekavagrupi tasandi eristamine keeruline. • Sisulisteks aruteludeks ekspertidega õppekavade tasandil on aega liiga vähe. Suurte õppekavagruppide puhul jääb tagasiside suhteliselt pealispindseks • Teaduse korralise evalveerimise esimese ringi tulemused on väga üldsõnalised ega anna segmenteeritud hinnangut, mistõttu doktoriõppe hindamisel on ekspertidel vaja hinnata iga üksiku doktorikava aluseks oleva teaduse taset.
VÕIMALUSED	OHUD
<ul style="list-style-type: none"> • EKKA-I on võimalik erinevaid hindamisi kombineerides vähendada kõrgkoolide hindamiskoormust (kutse- ja kõrghariduse ühishindamine Sisekaitseakadeemias, institutsionaalne akrediteerimine ja õppekavagrupi kvaliteedi hindamine Eesti Kunstiakadeemias) • Õppekavagrupi hindamine võimaldab võrdlust kõrgkoolide vahel, õppekavade tasandil ka kõrgkooli sees. Suunab üksteiselt õppimisele kõrgkooli sees, aga ka kõrgkoolide vahel. • Õppekavagrupi kvaliteedi hindamine toetab eneseanalüüsi kultuuri levikut kõrgkooli sees erinevatel tasanditel (õppejõud, üliõpilased, õppekava, õppekavagrupp). • Korralise evalveerimise teises ringis on planeeritud muudatused, mis tagavad selle, et eksperdid annavad hinnangu iga doktorikava aluseks olevale teadusele, kuid pole selge, millised järeilmid kaasnevad negatiivse hinnanguga. 	<ul style="list-style-type: none"> • Osad kõrgkoolid mõtlevad pigem ellujäämisele kui arengule, sestap on ka hindajad nende silmis pigem kohtumõistjad kui kriitilised sõbrad. • Kõrgkoolide struktuur ei lähtu õppekavagruppide loogikast ning jaotus õppekavagruppidesse ei toeta interdistsiplinaarsust. Seetõttu on hindamine õppekavagrupi kohati kunstlik nii kõrgkooli kui ekspertide vaates. • Kvaliteedikultuuri ja eneseanalüüsi oskuse arenedes väheneb välispilgu kaudu saadav kasutegur nii institutsiooni kui õppekavagruppide hindamisel. • Teaduse ja õppetöö sidusus jääb mitme eri tüüpi hindamise vahel piisava tähelepanuta.

Seega on peamine probleem hindamiste paljusus ning nende osaline kattuvus. Kõrgkoolid ei vaidlusta hindamisaruannetes välja toodud parendusvaldkondi, kuid sagedastest hindamistest tulenevalt napib nende hinnangul aega probleemidega tegelemiseks.

Õppekavagrupi kvaliteedi hindamine on oma iseloomult toetav (kujundav) hindamine, mille aluseks on aus eneseanalüüs õppekavade tasandil. Selline „peeglisse vaatamine“ õppekavade ja õppekavagrupi (või õppekavade kimbu) tasandil ei ole enamikes kõrgkoolides siiski veel kujunenud tavapäraseks lähenemisviisiks, mistõttu õppekavagrupi kvaliteedi hindamise väärtus seisneb suuresti selles, et kõrgkoolid harjutavad seeläbi sisehindamist, mis peaks kujunema regulaarselt toimivaks süsteemiks igas kõrgkoolis. Tabelis on toodud terve hulk õppekavagruppide kvaliteedi hindamise tugevusi ja võimalusi, mida tuleks kvaliteedihindamise süsteemis säilitada, vähendades samas kõrgkoolide hindamiskoormust.

3. Kõrghariduse kvaliteedihindamine 2020

Kvaliteedihindamise eesmärk ja lähtealused

Eesmärk: Toetada õppimiskeskse, loovust ja innovatsiooni väärtustava kvaliteedikultuuri edenemist ning kõrgkoolide õppe-, teadus- ja arendustegevuse mõju suurenemist ühiskonna arengus.

Kõrghariduse kvaliteedihindamise kontseptsiooni uuendamisel on vajalik silmas pidada järgnevaid põhimõtteid:

- 1) Säilitada järjepidevus –täiustada olemasolevat süsteemi, arendades tugevusi, likvideerides nõrkusi ning ohjates riske.
- 2) Toetada hindamisnõuete ja –protseduuride uuendamise abil kvaliteedikultuuri kujunemist kõrgkoolides, õhutada loovust ja innovatsiooni ning õppe-, teadus- ja arendustegevuse mõju ühiskonnas.
- 3) Saavutada parim tulemus optimaalsete ressurssidega, vähendades erinevate hindamiste mahtu, keskendudes kõrgkooli enese, aga ka riigi ja töömaailma seisukohast olulisematele valdkondadele.
- 4) Arvestada erinevate huvigruppide ootustega, väärtustades samas kõrgkooli õigust ja kohustust vastutada õppe- ning teadus- ja arendustegevuse kvaliteedi eest, seada sellega seonduvad eesmärgid ning tagada nende saavutamine.
- 5) Arvestada Euroopa kõrghariduse kvaliteedikindlustuse standarditest ja suunistest tulenevaid nõudeid, sh õppija- ja õppimiskeskse lähenemisviisi olulisust.
- 6) Kavandada nn positiivset diskrimineerimist, arvestades sellega, et üheks tõhusa välishindamise eelduseks on hindamise (positiivne) tagajärg: näiteks sisenemisel kõrgharidusmaastikule on hindamine seotud õppe läbiviimise õiguse andmisega; positiivne hindamisotsus annab ülikoolile õiguse taotleda ka teadusrahasid ja esitada taotlus uue õppekavagrupi avamiseks; tunnustustvääriv tulemus toob kaasa lisarahastuse jms. Täpsemad tagajärjed saab määratleda pärast arutelusid kõrgharidusseadustiku alatöörühmades.

EKKA arendustöörühma ettepanek on

- 1) kombineerida uuel perioodil institutsionaalset akrediteerimist valikuliste õppekavade/õppekavagruppide hindamisega ning
- 2) käivitada temaatilised hindamised, mis keskenduvad varasemate hindamistulemuste põhjal ilmnunud kitsaskohtadele ning riiklikele prioriteetidele.

Institutsionaalne akrediteerimine

Eesmärk on toetada strateegilise juhtimise ning õppimiskeskse, loovust ja innovaatsiooni väärtustava kvaliteedikultuuri arengut kõrgkoolis ning kõrgkoolide õppe-, teadus- ja arendustegevuse mõju suurenemist ühiskonna arengus.

Institutsionaalse hindamise kaudu teavitatakse huvigruppe kõrgkooli põhitegevuste tulemustest ning suurendatakse Eesti kõrghariduse usaldusväärust ja rahvusvahelist konkurentsivõimet.

Standardid ja suunised (hea praktika näited):

1. Kõrgkooli strateegiline juhtimine ja kvaliteedikultuuri arendamine

Standard:

Kõrgkooli arengu kavandamine on sihipärane, süsteemne ja laiapõhjaline. Kõrgkool hindab regulaarselt seatud eesmärkide täitmist ning oma tegevuse mõju. Kõrgkooli sisehindamissüsteem toetab strateegilist juhtimist ja kvaliteedikultuuri arengut.

Hea praktika näited/suunised:

Kõrgkool on sõnastanud oma põhitegevuste - õppimine ja õpetamine, teadus-, arendus- ja loometegevus ning ühiskonna teenimine – eesmärgid ja võtmetulemused, võttes arvesse riigi prioriteete ja ühiskonna vajadusi. Kõrgkooli juhitakse kooskõlas kõrgkooli missiooni, visiooni ja põhiväärtuste ning nende alusel püstitatud eesmärkidega. Eesmärkide täitmist ja tegevuste mõju hinnatakse perioodiliselt. Nii põhi- kui tugitegevustes toetatakse loovust ja innovatsiooni.

Kõrgkooli arengukava ja tegevuskavade väljatöötamise ja elluviimisesse on kaasatud liikmeskond (sh üliõpilased) ja välised huvirühmad. Kõrgkooli liikmeskond jagab arengukava aluseks olevaid põhiväärtusi.

Kõrgkooli kõigil tasanditel toimib regulaarne sisehindamine, üksteiselt õppimine, oma tulemuste ja nende saavutamise teede võrdlemine teiste kõrgkoolidega, parimate praktikate jagamine, sisehindamise tulemuste analüüs ja parendustegevused. Tegevuste kavandamisel ja elluviimisel lähtutakse kvaliteedijuhtimise põhiküsimustest:

- Mida ja miks soovitakse teha? *Tõendid: missioon, visioon ja eesmärgid, sh kõrgkooli riigisisene ja rahvusvaheline positsioneerimine jne.*
- Kuidas seda soovitakse teha? *Tõendid: tegevuskavad, protseduurid jne.*

- Kuidas saadakse teada, kas tegevused toimivad ja omavad soovitud mõju? *Tõendid: tagasisidesüsteemid, analüüsid jne.*
- Kuidas juhitakse parendustegevusi? *Tõendid: strateegiad, tegevuskavad, otsused, ressursid jne.*

2. Akadeemiline eetika

Standard:

Kõrgkool on määratlenud akadeemilise eetika põhimõtted, omab süsteemi nende levitamiseks kõrgkooli liikmeskonna hulgas ning käitumisjuhiseid põhimõtete eiramise korral. Kõrgkoolil on toimiv kaebuste menetlemise süsteem.

Hea praktika näited/suunised:

Kõrgkool väärtustab oma liikmeskonda ning tagab võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kõikide töötajate ja üliõpilaste suhtes.

Kõrgkooli töötajad lähtuvad kõigis tegevustes akadeemilise eetika põhimõtetest.

Kõrgkool toetab üliõpilast eetiliste probleemide mõistmisel ja nendele reageerimisel. Õppejõud ja üliõpilased on sallimatud petturluse, sh spikerdamise ja loomevarguse suhtes ning selle ilmnemisel reageeritakse koheselt.

Kõrgkooli liikmeskonna kaebuste menetlemine on läbipaistev ja objektiivne, tagatud on kõigi osapoolte õiglane kohtlemine.

3. Ressursside juhtimine

Standard:

Kõrgkooli personaliarendus ning materiaalsete ja rahaliste vahendite haldamine on süsteemne ning jätkusuutlik. Kõrgkoolisisene ja kõrgkooliväline kommunikatsioon (sh turundus ja mainekujundus) on eesmärgistatud ja juhitud.

Hea praktika näited/suunised:

Kõrgkoolis on toimiv personaliarendussüsteem. Töötajate värbamise ja arendamise põhimõtted ja protseduurid lähtuvad kõrgkooli arengukava eesmärkidest, on õiglasel ja läbipaistval. Akadeemiliste töötajate karjäärirumudel motiveerib noori teadlasi akadeemilist karjääri alustama, loob võimalused edenemiseks ning kindlustab jätkusuutlikkuse. Töö tasustamise ning töötajate motiveerimise põhimõtted on selgelt määratletud ja kõigile töötajatele kättesaadavad ning neid järgitakse.

Kõrgkooli rahaliste vahendite jaotus lähtub kõrgkooli arengukava eesmärkidest. Taristu (hooned, laborid, õpperuumid, IT süsteemid jm) haldamine ja arendamine on majanduslikult otstarbekas. .

Õppe- ja teadustaristu ajakohastamiseks on olemas piisavalt vahendeid ja/või nende hankimist võimaldav strateegia.

Avalikkusele suunatud informatsioon kõrgkooli tegevuste (sh õppekavade) kohta on selge, õige, objektiivne, ajakohastatud ja kergesti kättesaadav. Kõrgkoolil on olemas süsteem oma põhitegevuste populariseerimiseks.

Sisekommunikatsioon on sihtrühmapärane. Kõrgkooli liikmeskond on neid puudutavatest otsustest õigeaegselt informeeritud.

Töötajate rahulolu juhtimise, töötingimuste, infoliikumise ja jne uuritakse regulaarselt ning tulemusi kasutatakse parendustegevustes.

4. Õppejõud

Standard:

Õppetööd viivad läbi erialaselt pädevad, õppija arengut toetavad ja pidevat enesearengut väärtustavad õppejõud.

Hea praktika näited/suunised:

Õppejõud tegelevad süsteemselt erialase enesetäienduse ja õpetamisoskuste arendamisega, arendavad oma juhendamisalast pädevust, jagavad omavahel parimaid praktikaid.

Õppejõudude osalusteadus-, arendus- ja/või loometegevuses toetab õppe läbiviimist ning tagab üliõpilastööde (sh doktoritööde) juhendamiseks vajaliku pädevuse.

Õppejõud teevad õppe- ja teadus- ja/või loometöö vallas koostööd kõrgkooli sees ning partneritega väljaspool kõrgkooli, nt valdkonna praktikud, avaliku sektori organisatsioonid, ettevõtted, teised teadus- ja arendusasutused, teiste Eesti ja väliskõrgkoolide õppejõud. Õppetöö läbiviimisel osalevad kvalifitseeritud külalisõppejõud ja praktikud.

Õppejõu töö hindamisel (sh atesteerimisel) arvestatakse nii õppetöö kui teadus-, arendus- ja loometöö tulemuslikkust, sh üliõpilaste tagasisidet, juhendamise efektiivust, õpetamis- ja juhendamisoskuste arendamist, rahvusvahelist mobiilsust ja ettevõtlikkust vm töökogemust erialavaldkonnas väljaspool kõrgkooli.

5. Õppekavaarendus

Standard:

Õppekavaarendus on süsteemne. Õppekavade väljatöötamise ja arendamise on kaasatud kõik huvipooled, sh üliõpilased ja tööandjad. Õppekavade sisu on kookõlas õppekava eesmärkide ja õpiväljunditega, arvestatud on rahvusvahelist parimat praktikat, kehtivaid kutsestandardeid ja valdkondlikke arengutrende. Õppekava läbimisel omandatavad pädevused on vastavuses riikliku kvalifikatsiooniraamistiku vastava taseme nõuetega.

Hea praktika näited/suunised:

Õppekavade ja õppekohtade planeerimisel lähtub kõrgkool oma eesmärkidest ja tööturu vajadustest ning arvestab riigi strateegiate ja ühiskonna ootustega.

Õppekavade eesmärgid, neis kavandatud õpiväljundid ning vastuvõtu- ja lõpetamistingimused on selgelt sõnastatud. Õppekavad toetavad loovust ja ettevõtlikkust ning teiste üldpädevuste arengut.

Õppekavades määratletud üliõpilaste eeldatav õpikoormus on realistlik ning kooskõlas arvestusega, et 1 EAP=26 üliõpilase töötundi.

Praktiline ja teoreetiline õpe on sidustatud. Praktika sisu ja korraldus toetab õppekava õpiväljundite saavutamist ning vastab osapoolte vajadustele.

Õppekavade korrapärase ülevaatuse ja parendamise abil tagatakse nende asjakohasus.

6. Õppimine ja õpetamine

Standard:

Kõrgkoolis rakendatakse süsteemselt õppimiskeskset lähenemisviisi, mis suunab üliõpilasi võtma vastutust oma õpingute ja karjääri planeerimise eest ning toetab loovust ja innovatsiooni. Kõrgkooli lõpetanud on oma erialaste teadmiste ja sotsiaalsete oskustega konkurentsivõimelised nii siseriiklikult kui rahvusvaheliselt.

Hea praktika näited/suunised:

Õppeprotsessis võetakse arvesse üliõpilaste individuaalseid võimeid ja vajadusi ning toetatakse nende arengut. Iseseisva töö ja kontaktõppe korraldus motiveerib üliõpilasi oma õpingute eest vastutust võtma.

Õppetöös kasutatakse nüüdisaegseid, digikultuuri arengut toetavaid, eesmärgipäraseid ja tõhusaid õppemeetodeid ja -vahendeid.

Üliõpilased on motiveeritud õppima ning panustavad õpingute kvaliteedi parendamisse, andes sisukat tagasisidet nii õppeprotsessile kui -korraldusele.

Kõrgkool analüüsib katkestamise ja väljalangemise põhjuseid ning astub samme õpingute efektiivsuse tõstmiseks.

Doktorandid kavandavad oma õpinguid ning teadus- ja arendustegevust koostöös juhendaja(te)ga, seades konkreetseid eesmärgid igaks aastaks ning vastutades nende eesmärkide täitmise eest.

7. Üliõpilaste hindamine

Standard:

Kõrgkool tagab, et üliõpilaste hindamine, sh varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamine on õppimist toetav ja õpiväljunditega kooskõlas. Tagatud on hindamise objektiivsus ja usaldusväärsus

Hea praktika näited/suunised:

Hindamismeetodid on mitmekülgsed ja asjakohased ning toetavad mh üldpädevuste arendamist.

Võimalusel on hindamisülesannete väljatöötamise ja üliõpilaste hindamise kaasatud rohkem kui üks õppejõud. Üliõpilased saavad hindamisel arengut toetavat tagasisidet.

Kõrgkool toetab õppejõudude hindamisalaste pädevuste arendamist.

Doktorantide atesteerimine on läbipaistev ja erapooletu. Selle eesmärk on toetada doktorandi arengut, anda hinnang doktorandi senise töö tulemuslikkusele ning hinnata tema suutlikkust doktoriõpingud tähtajaliselt läbida ja doktoritöö edukalt kaitsta.

Varasemate õpingute ja töökogemuse arvestamisel õppekava täitmise osana hinnatakse õpingute ja töökogemuse kaudu saavutatud tulemust, mitte eelnevate õpingute või töökogemuse mahtu või viisi. Tagatud on hindamise usaldusväärsus ja objektiivsus.

Üliõpilased on teadlikud oma õigustest ja kohustustest, sh hindamisega seotud vaidluste menetlemise protseduuridest.

8. Õppimise tugisüsteemid

Standard:

Kõrgkool tagab üliõpilaste akadeemilise, karjäärilase ja psühholoogilise nõustamise. Üliõpilaste individuaalset arengut ja akadeemilist edasijõudmist jälgitakse ja toetatakse.

Hea praktika näited/suunised:

Kõrgkool pakub üliõpilasele tuge individuaalse õppekava koostamisel lähtuvalt üliõpilase erivajadustest ning hariduslikest võimetest ja eelistustest.

Kõrgkool nõustab üliõpilasi praktika- ja töökohtade leidmisel. Üliõpilased on teadlikud, kust saada tuge psühholoogiliste probleemide korral.

Kõrgkoolil on toimiv süsteem välisüliõpilaste toetamiseks ja nõustamiseks, mis mh aitavad neil sujuvalt integreeruda kõrgkooli liikmeskonda ja Eesti ühiskonda.

Kõrgkool toetab üliõpilaste osalemist õppekavavälises tegevuses ja kodanikuühiskonna algatustes.

Kõrgkool jälgib üliõpilaste rahulolu pakutavate nõustamisteenustega ning teeb vajadusel muudatusi.

9. Teadus-, arendus- ja/või muu loometegevus (TAL)

Standard:

Kõrgkool on selgelt määratlenud oma eesmärgid ja fookused TAL valdkonnas, lähtudes kõrgkooli enesemääratlusest ja missioonist, arvestades ühiskonna ootusi ning tööturu arengutrende ja tulevikuvajadusi ning tagades oma vastutusvaldkondade jätkusuutliku arengu.

Hea praktika näited/suunised:

Kõrgkool väärtustab TAL valdkonna rolli ja vastutust ühiskonnas, hindab oma TAL tulemusi, nende rahvusvahelist nähtavust ning tegevuste ühiskondlikku mõju.

Kõrgkooli reageerib paindlikult ühiskonna ja tööturu hetkevajadustele uuringute osas ning teeb uuringute kavandamisel koostööd ettevõtete ja avaliku sektori asutustega .

Õppejõud tutvustavad üliõpilastele oma teadustegevuse tulemusi ja erialavaldkonna uuemaid teadussaavutusi ning kaasavad üliõpilasi võimalusel teadus- ja arendusprojektidesse.

TAL korraldus ja juhtimine on selge ja toimiv ning arvestab valdkondlike erisustega.

Kõrgkool on atraktiivne töökoht teadus- ja arendustööks ning panustab akadeemilise karjääri populariseerimisse.

10. Rahvusvahelistumine

Standard:

Kõrgkool on seadnud selged eesmärgid rahvusvahelistumise suunal ja hindab regulaarselt nende täitmist. Kõrgkool on loonud eeldused üliõpilaste- ja õppejõudude rahvusvaheliseks mobiilsuseks, mis toetab õppe- ja TAL tegevuste arengut ning kõrgkooli liikmeskonna ja Eesti ühiskonna kultuurilist avatust.

Hea praktika näited:

Akadeemiline tunnustamine nii üliõpilaste vastuvõtul kui ainepunktide ülekandmisel vastab kõrgkoolis kehtestatud kvaliteedinõuetele, on süsteemne ja õpiväljunditega kooskõlas ning toetab üliõpilaste rahvusvahelist mobiilsust.

Kõrgkool loob võimalused rahvusvaheliseks üliõpilasvahetuseks, pakkudes ingliskeelseid õppekavu ja/või õppemooduleid. Kõrgkooli õppekeskkond toetab rahvusvahelistumist ja kultuurilist avatust.

Kõrgkooli õppekorraldus soodustab üliõpilaste osalemist rahvusvahelises mobiilsuses. Kõrgkoolil on lepingud väliskõrgkoolidega ning üliõpilasi suunatakse õppe- ja praktikaalastesse välisvahetustesse, pakkudes selleks igakülgset tuge. Õppejõud julgustavad üliõpilasi välismobiilsuses osalema.

Õppetöös ning doktoritööde juhendamisel osalevad välisõppejõud.

Kõrgkool toetab ja tunnustab õppejõudude osalemist rahvusvahelistes uurimis- ja loomeprojektides ning enesetäiendamist väliskõrgkoolide juures.

11. Ühiskonna teenimine

Standard:

Kõrgkool panustab kogukonna heaolu arengusse ja toetab elukestvat õpet.

Hea praktika näited:

Kõrgkool panustab kogukonna heaolu arendamisse, jagades oma ressursse (raamatukogu, muuseumid, spordirajatised jms), pakkudes konsultatsioone ja nõustamisteenust ning korraldades kontserte, näitusi, etendusi, konverentse, messe jmt üritusi.

Kõrgkool kaasab vilistlasi kõrgkooli ning teadmusühiskonna arendamisele suunatud tegevustesse

Kõrgkooli töötajad osalevad eriala- ja kutseliitude töös ning muudes ühiskondlikes nõu- ja otsustuskogudes ekspertidena, suunates aramusliidritena ühiskonna arenguprotsesse. Akadeemiliste töötajate mõju ühiskonnas arvestatakse nende töö hindamisel.

Kõrgkool on määratlenud täienduskoolitusega seotud eesmärgid ja mõõdab nende täitmist. Täienduskoolitust planeeritakse vastavuses sihtrühmade vajadustega.

Hindamismeetod

1. Hindamisperiood.
Institutsionaalne akrediteerimine toimub kord 5-7 aasta jooksul. Kõrgkoolil on võimalik valida sobivaim aeg, teavitades EKKA-t sellest 2 aastat ette.
2. Kõrgkoolil on võimalus koostada eneseanalüüsi aruanne vormis, mis vastab parimal moel nende vajadustele ning kasutab ära muude hindamiste või aruandluste tarbeks koostatud analüüsid.
3. Selleks, et hinnata, mil määral on kõrgkooli tasandil kehtivad põhimõtted ja regulatsioonid rakendunud õppetöös ning kui tõhusalt toimib sisehindamise süsteem, hinnatakse institutsionaalse akrediteerimise raames valimipõhiselt ka õppekavu. Hinnatakse 1-6 õppekava või (ülikoolide puhul) õppekavade „kimpu“ (BA+MA+DOK). Valimi määratlemisel arvestatakse 1) õppekavade ja õppekavagruppide arvu kõrgkoolis; 2) seniseid õppekavagruppide hindamistulemusi; 3) kõrgkooli põhjendatud ettepanekut.
4. Hindamiskomisjonid:
  - Väiksemate kõrgkoolide puhul (rakenduskõrgkoolid, loomevaldkonna ülikoolid), kus toimub õpe kuni kolmes õppekavagrupis, moodustatakse reeglina üks hindamiskomisjon ning hindamiskülastus viiakse läbi ühe nädala jooksul. Hindamiskomisjon moodustatakse lähtuvalt hinnatava kõrgkooli spetsiifikast. Komisjoni kuuluvad alati sarnase kõrgkooli juhtimiskogemusega eksperdid (vähemalt 2), hinnatavate erialavaldkondade eksperdid väliskõrgkoolidest (olenevalt õppekavade arvust), kellel on soovitatavalt ka kõrgkooli või akadeemilise üksuse juhtimise kogemus, töömaailma esindajad (reeglina Eestist,

lähtuvalt õppekavade valimist), ning vähemalt üks üliõpilane. Komisjonis on vähemalt 5 liiget (kui kõrgkoolis on 1-3 õppekava ühes õppekavagrupis), keskmiselt 7. Näiteks 2017. aasta kevadel toimub EKA-s integreeritud institutsionaalne akrediteerimine ja õppekavagrupi kvaliteedi hindamine. Komisjonis on 9 liiget (vt <http://ekka.archimedes.ee/korgkoolile/institutsionaalne-akrediteerimine/hindamiskomisjonid/>)

Rakenduskõrgkoolides, kus toimub ka kutseõpe, moodustatakse ühiskomisjonid, mis hindavad õppetegevust tervikuna, ning milles on esindatud kõik olulise tööandjad. Näiteks toimus 2016 Sisekaitseakadeemias kõrg- ja kutsehariduse õppekavagruppide ühishindamine. Komisjoni koosseisus oli 10 liiget, vt <http://ekka.archimedes.ee/korgkoolile/institutsionaalne-akrediteerimine/hindamiskomisjonid/>

Komisjoni hindamiskülastus kõrgkoolis kestab valdavalt 4 päeva. Komisjon jaguneb alakomisjonideks lähtuvalt oma pädevus- ja vastutusvaldkonnast. Kaks kuud enne hindamiskülastust saab komisjon eneseanalüüsi aruande, jagab omavahel vastutusvaldkonnad ja teeb vajaliku eeltöö. Hindamisaruande koostamiseks on komisjonil kuni kuus nädalat. Komisjoni töökoormuse arvestus lähtub Eestis töötatud päevade arvust, kuna selles kajastub muuhulgas nii ettevalmistuse kui aruande koostamise koormus. Reeglina on see 6 arvestuslikku tööpäeva (1 sissejuhatav, 4 külastuseks, 1 aruande esmaseks visandamiseks).

- Suurtes ülikoolides (3+ õppekavagrupiga) on otstarbekas moodustada 2-3 erinevat komisjoni või siis üks komisjon mitme alakomisjoniga, et sissevaade õppetegevusse annaks võimalikult adekvaatse pildi ning tagasiside oleks ülikoolile kasulik. Igal juhul toimuks hindamine ka suures ülikoolis ühe poolaasta jooksul ning hindamiskooskogu võtaks vastu ühe otsuse. Põhikomisjonis oleksid valdavalt sarnase ülikooli juhtimiskogemusega eksperdid (rektorid, prorektorid, akadeemiliste üksuste juhid), samuti sarnase suurusjärgu ettevõtte juhtimiskogemusega ekspert ja üliõpilane (keskmiselt) 5 liiget. Õppekavade tasandi komisjoni(de)s oleksid valimisse kuuluvate erialade juhtivad õppejõud, kellel on kogemust nii õppe- kui teadustöö valdkonnas, vähemalt 1 töömaailma esindaja ja üks üliõpilane.
5. Hindamiskooskogu otsuses tuuakse välja tugevused ja parendusvaldkonnad ning soovitusel ja otsustatakse, kas akrediteerida kõrgkool maksimumperioodiks (7 aastaks), 3 aastaks (kui komisjon toob oma aruandes välja mõningad mittevastavused standarditele) või mitte akrediteerida. Hindamiskooskogu võib seada maksimumperioodi puhul ka kõrvaltingimusi ning anda selle täitmiseks lühema tähtaja. Kui hindamiskooskogu otsustab kõrgkooli mitte akrediteerida, algatab HTM õppe läbiviimise õiguse tühistamise protsessi või kõrgkooli liitmise teise kõrgkooliga või annab tähtaja puuduste kõrvaldamiseks ja uue institutsionaalse akrediteerimise läbimiseks (sarnaselt kehtiva süsteemiga).
  6. Ettepanek TAKSi ja kõrgharidusseadustiku seoste tööühmale kaaluda võimalust siduda ülikooli institutsionaalse akrediteerimise positiivne tulemus teadusvaldkondade evalaveerimise otsusega: Kuivõrd ülikooli hindamisel on olulisel kohal ka teadus- ja arendustegevus, siis võiks institutsiooni hindamise positiivne tulemus kinnitada üle ülikooli

õiguse taotleda riiklikku teadusrahastust ning viia läbi doktoriõpet. Seda ettepanekut võiks edasistes aruteludes kaaluda. Korraline evalveerimine säilitaks oma lävepaku iseloomu esmasel teadusvaldkonna evalveerimisel. Kui ülikool on korra juba tõestanud, et ületab lävepaku, siis võiks ülikooli eneseregulatsiooni usaldada, seda enam, et institutsionaalselt akrediteerimisel hinnatakse TAL valdkonna juhtimist ja enesehindamise süsteemi olemasolu. Sekkumisvõimalus juhul, kui mõne teadusvaldkonna näitajad viitavad mõnes ülikoolis probleemidele, peaks kindlasti olema seadusesse sisse kirjutatud. See on üks teemasid, mida võiks edasi arutada TAKS-i ja kõrgharidusseaduse seoste töörühmas pärast seda, kui on läbi räägitud korralise evalveerimise ja sihtevalveerimise eesmärgid.

Temaatiline hindamine

Eesmärk: Toetada arenguid seniste hindamistulemuste põhjal ilmnunud süsteemiülestes parendusvaldkondades.

Temaatilised hindamised võimaldavad kaardistada arenguid ja olukorda Eesti kõrghariduse süsteemiülestes parendusvaldkondades, jagada omavahel häid praktikaid ning saada sõltumatut tagasisidet ja soovitusi ekspertidelt.

Hindamismeetod:

Temaatiline hindamine toimub viib EKKA läbi temaatilise hindamise kõikides või osades kõrgkoolides. Teemad on vähemalt esimeste hindamiste puhul olema seotud õppekavagruppide välishindamisel tehtud süsteemiülestes parendusettepanekutega (Õpetamismeetodite sihipärasus ja ajakohasus; Üliõpilaste hindamine ; Üliõpilaste võtmepädevuste arendamine; Kõigi tasemete üliõpilaste kaasamine TAL tegevustesse jm)

Teemade valikul saavad kaasa rääkida kõik huvipooled – HTM, Rektorite Nõukogu, Rakenduskõrgkoolide Rektorite Nõukogu, EÜL, tööandjate esindusorganisatsioonid.

Temaatiliste hindamiste kavandamine: EKKA moodustab huvipoolte (HTM, kõrgkoolid, üliõpilased, tööandjad) esindajatest nõukoja, mis pakub hindamistulemuste analüüsidele, OSKA raportitele, Elukestva õppe strateegia täitmise vahearuanetele jm analüüsidele toetudes Haridus- ja Teadusministeeriumile välja 3-5 aasta plaani koos esialgsete lähteülesannetega. Nõukoda vaatab plaani igal aastal üle ning viib vajadusel sisse muudatusi. Temaatiliste hindamiste plaani kinnitab nõukoja ettepaneku alusel Haridus- ja Teadusministeerium.

Temaatiliste hindamiste puhul kasutatakse valdavalt uuringupõhist hindamismeetodit.

- 1) Temaatiline hindamine võib olla valimipõhine, kuid eelistatult hõlmab siiski kõiki kõrgkooli (vajadusel ka kutseõppeasutusi).
- 2) EKKA moodustab ekspertkogu, mille ülesanne on töötada välja uuringu läbiviimise instrument, viia uuring läbi ning koostada aruanne. Vajadusel kaasatakse väliseksperthe.
- 3) Temaatiline hindamine ei eelda traditsioonilise eneseanalüüsi koostamist, kuid erinevaid osapooli hõlmav küsitlus võib sisaldada eneseanalüüsi aspekte. Paralleelselt küsitlustega viiakse läbi fookusgrupi intervjuud.

- 4) EKKA hindamisnõukogu kinnitab ekspertaruande või vajadusel saadab selle ekspertkogule täiendamiseks tagasi. Mingit lõppotsust hindamisnõukogu vastu ei võta.
- 5) Peale ekspertaruande valmimist toimub avalik tulemuste tutvustus ja arutelu (sarnane sihtevalveerimisele).
- 6) Tulemustes esitatud tugevused ja parendusvaldkonnad on sisendiks nii kõrgkoolidele kui ka HTM-le edasiste tegevuste ja arengusuundade kavandamisel.
- 7) Aasta pärast hindamistulemuste avalikustamist esitavad osalenud kõrgkoolid hindamisnõukogule ülevaate ette võetud / läbi viidud parendustegevuste kohta.

4. Kvaliteedihindamine sisenemisel kõrgharidussüsteemi

Uue kõrgkooli asutamine

Kui Eestis on plaanis asutada kõrgkool, tuleb asutajal esmalt taotleda õppe läbiviimise õigust õppekavagrupis, milles soovitakse õpet pakkuda. Õiguse annab praeguse seadusandluse kohaselt EV Valitsus, selle otsustuse võiks jätta HTM tasandile. Õiguse andmise aluseks on EKKA poole läbiviidud esmahindamine. Esmahindamise tulemus võib olla „vastab nõutavale tasemele“, „vastab osaliselt nõutavale tasemele“, „ei vasta nõutavale tasemele“. Õppe läbiviimise õigus võib olla tähtajatu (sarnaselt tähtajatu töölepinguga, mille lõpetamine on siiski teatud tingimustel võimalik) või tähtajaline (1-3 aastaks). Uue kõrgkooli asutamisel on õppekavagrupi esmahindamise tulemus reeglina tähtajaline. Tähtajalise otsuse korral järgneb kordushindamine.

Esmahindamisel on rõhuasetus õppekavagrupi hindamisel, kordushindamisel tuleb erinevalt senisest praktikast pöörata tähelepanu ka kõrgkooli kui institutsiooni toimimisele. Õppe läbiviimise õigus ilma tingimusteta (tähtajatu) tähendab sisuliselt seda, et kõrgkool on saanud usalduskrediidi ning talle rakendub tavapärane kvaliteedihindamissüsteem.

Kvaliteedihindamine uue õppekavagrupi avamisel juba tegutsevas kõrgkoolis

Kui olemasolev kõrgkool soovib avada õppe uues õppekavagrupis, siis toimub õppekavagrupi esmahindamine sarnaselt eelpool kirjeldatuga. Erinevus seisneb selles, et esmahindamise raames ei hinnata institutsiooni toimimist juhul, kui kõrgkool on juba läbinud institutsionaalse akrediteerimise maksimaalselt positiivse tulemusega.

5. Üleminek seniselt kvaliteedihindamise süsteemilt uuele

Kõrgkoolide puhul, kelle varasemad hindamistulemused olid tingimuslikud, rakendub seni kehtinud süsteem kuni hetkeni, mil tingimused on täidetud (näiteks Euroakadeemia, Isikuteeninduse õppekavagrupp erinevates kõrgkoolides jm).

Kõigi nende kõrgkoolide osas, kelle kvaliteedihindamise tulemused olid maksimaalselt positiivsed (IA 7 aastat, kõikides õppekavagruppides tulemus 7 a ilma kõrvaltingimusteta), rakendub alates 2020 uus kvaliteedi välisindamise süsteem. Institutsionaalse akrediteerimise kavandamisel konkreetses kõrgkoolis võetakse arvesse seniinstitute hindamiste tulemusi (korraline evalveerimine, sihtevalveerimine, õppekavagrupi kvaliteedi hindamine, varasem institutsionaalne akrediteerimine).

Kõrgkoolid, mille institutsionaalse akrediteerimise tähtaeg on enne 2020. aastat, on võimalik rakendada uut institutsionaalse hindamise (akrediteerimise) metoodikat, kuivõrd kehtivas ülikooliseaduses olev definitsioon võimaldab paindlikkust. 2019. aastani on institutsionaalne akrediteering Sisekaitseakadeemial ja Eesti Maaülikoolil.

6. Perioodiline järelvalve statistika ja tulemusnäitajate põhjal

Kõrgkoolide tulemusnäitajad on avalikus infosüsteemis (nii statistika kui EÕS tulemusnäitajad) kättesaadavad. Nende abil on võimalik analüüsida suurt osa sisendist ja väljundist ning kõrvalekallete korral vajadusel sekkuda (see võiks olla HTM ülesanne, vajadusel saab EKKA teha perioodilisi analüüse ja viia läbi täiendavaid küsitlusi). Lisainfot saab EÕS tulemusnäitajatest, lisaks viiakse läbi rahuloluküsitlusi. Üleminekuhindamise kogemus näitab, et vastavushindamist on võimalik läbi viia suures mahus nii, et see ei too suurt lisatööd kõrgkoolidele.

Koostasid: Heli Mattisen, Maiki Udam, Liia Lauri, Lagle Zobel

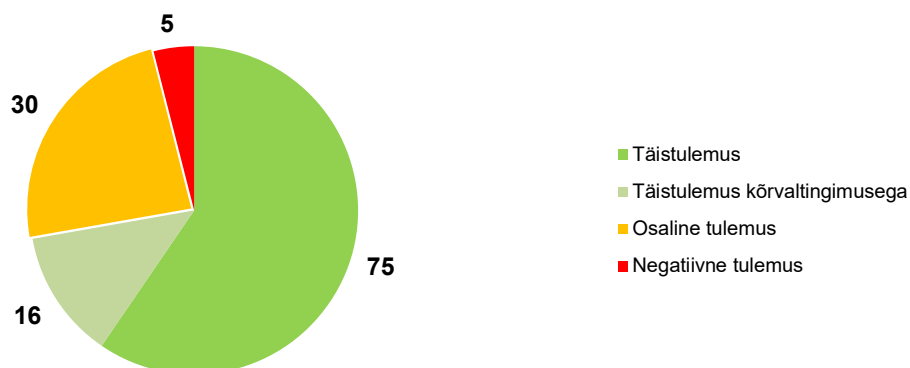
Muudetud ja täiendatud arendustöörühma arutelude ja tagasiside põhjal

Lisa 1 Kvaliteedihindamise tulemused 2011-2016

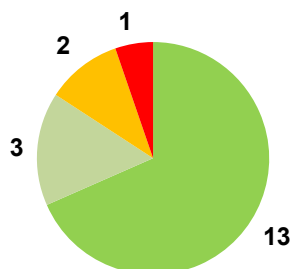
Alljärgnevalt on kujutatud kõikide kvaliteedihindamiste tulemusi aastatel 2011-2016. Rohelisega on kujutatud täistulemusi (institutsionaalsel akrediteerimisel ja õppekavagrupi hindamisel 7 aastat, esma- ja kordushindamisel tähtajatu õppe läbiviimise õigus); halliga on kujutatud täistulemusi koos kõrvaltingimusega, mille täitmiseks antakse kõrgkoolile tähtaeg (esma- ja kordushindamistel kõrvaltingimusi ei seata); kollasega on kujutatud nn „osalisi tulemusi“ (institutsionaalsel akrediteerimisel 3 aastat, õppekavagrupi kvaliteedi hindamisel 3-5 aastat, esma- ja kordushindamistel õppe läbiviimise õigus kuni 3 aastaks).

Numbrid joonisel tähistavad hindamisotsuste arvu, kusjuures hindamisühik on institutsionaalsel akrediteerimisel kõrgkool (näiteks Euroakadeemia), õppekavagrupi kvaliteedihindamisel kõrgkooli õppekavagrupp ja õpe (näiteks Tallinna Ülikooli sotsiaalteaduste õppekavagrupi esimese ja teise astme õpe; Tartu Ülikooli füüsikaliste loodusteaduste doktoriõpe). Esma- ja kordushindamistel võetakse hindamisotsused vastu kõikide õpete lõikes eraldi, näiteks TTÜ informaatika ja infotehnoloogia rakenduskõrgharidusõpe või TTÜ ärimise ja halduse bakalaureuseõpe või TTÜ transporditeenuste magistriõpe või TTÜ bio- ja keskkonnateaduste doktoriõpe.

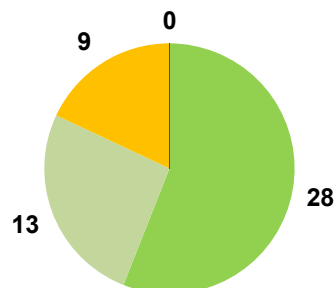
Joonis 1: KÕRGHARIDUSE KVALITEEDIHINDAMISE TULEMUSED KOKKU 2011-2016

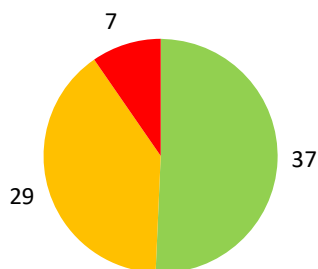
Joonis 2: Kõrgkoolide institutsionaalne akrediteerimine 2011-2016

Joonis 3: Õppekavagruppide kvaliteedi hindamine kõrghariduses 2011-2016

Joonis 4: Esmahindamine ja kordushindamine

Eesti kõrghariduse peamised tugevused ja kitsaskohad seniste hindamistulemuste põhjal

Järgnevas tabelis on toodud Eesti kõrghariduse peamised tugevused ja valukohad, aluseks institutsionaalse akrediteerimise ning õppekavagruppide kvaliteedi hindamise tulemuste analüüsid. Institutsionaalse akrediteerimise seniste tulemuste koondanalüüs on avaldatud [Eesti Haridusteaduste Ajakirjas](#), õppekavagruppide kvaliteedi hindamise vaheanalüüsiga on võimalik tutvuda [siin](#).

INSTITUTIONAALNE AKREDITEERIMINE			
TUGEVUSED	Juhtimine, personaliarendus Teooria ja praktika sidusus Kaasaegne õpikeskkond IT kasutamine õppetöös Õppekavaarenduse protsess Lõpetajad on tööturul hinnatud	PARENDUSVALDKONNAD	Fookuse puudumine Riskide juhtimine Üliõpilaste hindamine, juhendamine Rahvusvahelistumine Teadus-, arendus- ja/või muu loometegevus (peamiselt rakenduskõrgkoolide puhul) Tagasisidesüsteem, peamiselt tagasisidetulemuste arvestamine Üliõpilaste väljalangevus
	ÕPPEKAVAGRUPPI KVALITEEDI HINDAMINE		
TUGEVUSED	Õppetöö tugev teaduslik põhi Praktikute kaasamine õppetöösse Head koostöösidemed tööandjatega Väga hea õpikeskkond ja õppevahendid Pühendunud õppejõud Tööandjad rahul lõpetajate oskuste ja teadmistega	PARENDUSVALDKONNAD	Üliõpilaste arvu vähesus ja jätkuv langus Kõrge väljalangevus Vähene rahvusvaheline mobiilsus Piirangud ainepunktide ülekanndmisel Õppejõudude õpetamisoskuste arendamine on vähene Vähene nüüdisaegsete ja tõhusate õppemeetodite kasutamine Üliõpilaste individuaalne töö vajab eesmärgistamist ja tagasisidestamist Üliõpilased vajavad õppetöös enam väljakutseid Üliõpilaste õpitulemuste ja võtmepädevuste hindamine ei ole asjakohane Sisuline koostöö ülikoolide vahel on vähene Õppejõudude suur töökoormus ei jäta neile aega teadustegevuseks

Institutsionaalse akrediteerimise on praeguseks läbinud enamus kõrgkoole, tulemas on veel kahe usuteaduste õppekavagrupis tegutseva erarakenduskõrgkooli akrediteerimised. Õppekavagruppide kvaliteedi hindamistest on praeguseks läbi umbes 2/3. Viimased hindamised (sh doktoriõppe kvaliteedi hindamised) toimuvad aastatel 2017-2018.

Lisa 2 Kõrgkoolide tagasiside senistele hindamistele ning ettepanekud arendusteks

Pärast hindamisprotsessi lõppu korraldab EKKA kõrgkoolides aruteluseminare, et saada tagasisidet kogu protsessile ning soovitusi edasiseks. Alljärgnevalt on toodud kokkuvõtte kõrgkoolides toimunud tagasisideseminaride tulemustes aastatel 2012-2016.

Positiivne	Probleemid, ettepanekud muudatusteks
Eneseanalüüsi protsess on väga kasulik.	Kogu protsess on pikk ja ajamahukas. Õppekavagruppide kvaliteedi hindamine on suurte õppekavagruppide puhul ressursimahukas.
Nõuete ja juhendite selgus, EKKA tugi (nii eneseanalüüsi koolitused kui kogu protsessi jooksul).	Osaline kattuvus erinevate hindamiste vahel (IA, ÕKH, teaduse evalveerimine).
Kvaliteedihindamine kui juhtimisinstrument. Hea argument selleks, et muudatusi läbi viia.	Hindamised langesid suurte struktuurimuudatuste perioodi. Kõrgkool võiks rohkem ise otsustada, millal ja mida hinnata.
Välispilk kinnitab, et teeme õiget asja õigesti. Julgustav tagasiside vahetult pärast külastust on väga positiivne.	Komisjoni külastuse aeg on väga lühike – sisulisteks vestlusteks napib aega.
Väline surve sunnib end analüüsima ning regulaarselt andmeid koguma ja dokumente süstematiseerima.	Pole mõtet soovitada seda, mis pole kõrgkooli pädevuses (näiteks rahastamise suurendamine).
Kriitiline välispilk on kasulik, mida kriitilisem, seda parem.	Mida tarvis muuta, teame ise. Vaja oleks soovitusi, kuidas muudatusi teha.
Vestlused ekspertidega külastuse käigus on väga kasulikud, selleks oleks vaja planeerida rohkem aega.	Üldine probleem – mõtleme pigem ellujäämisele kui arengule, sestap on ka hindajad pigem kohtumõistjad kui kriitilised sõbrad.
	Suures ülikoolis on keeruline teha meeskonnatööd suures õppekavagrupis.
	Hindamine võiks olla kahes etapis: alustuseks pääsevad eksperdid ligi meie infosüsteemidele, dokumentidele jne. Siis esitakse lisaküsimusi ja seejärel võiks kohtuda, et veel viimast lihvi saada.

2014. aasta kevadel viis EKKA läbi uuringu, mis käsitleb kõrgkoolitöötajate hoiakuid välishindamise suhtes. Kvantitatiivset ja kvalitatiivset meetodit kombineerides võeti uurimise alla kõrgkoolide töötajate poolt tajutud välishindamise positiivne ja negatiivne mõju, samuti uuriti mõju nii süsteemi kui ka indiviidi tasandil. Igasugune hindamine ning selle aluseks olevad nõuded avaldavad hinnatavale alati suuremal või vähemal määral mõju. Samas on välishindamise mõju kõrgkoolile keerukas või isegi võimatu erinevate sise- ja välistegurite koostoime tõttu objektiivselt mõõta. Seevastu on võimalik uurida kõrgkoolide töötajate hoiakuid välishindamise suhtes - see tähendab subjektiivselt tajutud välishindamise mõju. Uuring võimaldas näidata, et subjektiivselt tajutud välishindamise positiivse ja negatiivset mõju kõrval on oluline eristada välishindamise mõju süsteemi, organisatsiooni ja töötaja personaalsel tasemel (Joonis 4).

Joonis 5: Välishindamise tajutud mõju organisatsiooni ja töötaja tasemel. Joonis on lihtsustatud, vt täpsemalt http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/Artikkel_valishindamise_muju1.pdf

